AANTEEKENINGEN OVER DEN LANDBOUW IN SURINAME

DOOR

CHAS. DOUGLAS
(oud-Planter in Suriname)

In deze bladzijden heb ik het een en ander over den landbouw bijeengebracht. Mijn jarenlange ervaring heb ik getoetst aan de huidige toestanden en ik ben tot de slotsom gekomen, dat Suriname in een vicieuzen cirkel ronddraait. Onze neiging, om het verleden te loven, doet ons spreken van „den goeden ouden tijd”. De geschiedenis leert, dat Suriname nooit een werkelijk goeden tijd heeft gekend.

Zij, die door het product van zijn vruchtbaren bodem waren rijk geworden, trokken weg om van hun schatten elders te genieten, wat verklaarbaar is. Deze menschen, die hun vaderland verlieten, waren niet van zins de arme bevolking van Suriname tot eenige welvaart te brengen, maar hadden alleen hun eigen belang op het oog. Men trachtte zooveel mogelijk uit de West te halen om in Nederland of elders in Europa te gaan leven.

Het Moederland profiteerde van deze wijze van koloniën-exploitatie, moedigde ze aan en ondersteunde de gelukzoekers. Werden eertijds de slaven uitgebuit, niet minder geschiedde dit den vrijen employé's, die op de plantages de leiding hadden; zij genoten een hongerloon. Op hun ouden dag waren zij aan armoede prijs gegeven na gedurende een menschenleeftijd zeer zwaren arbeid te hebben verricht.

Waarom werden er plantages aangelegd? Omdat er nagenoeg geen eigen bevolking was. Het paar duizend Indianen, die de Europeanen hier aantroffen, werden

dieper het land ingejaagd. Er was dus geen volk, zooals op Java, om ermede handel te drijven, zooals steeds het doel was der Europeanen, die naar Oost en West trokken. Het bevorderen van bloei, welvaart en ontwikkeling lag niet in hun lijn, rijk te worden, was hun doel.

Dr. Kramer schreef in Jong Nederland: „.... de opmerksaamheid der Hollanders in en betreffende Indië was bijna uitsluitend gericht op den handel. Bijzondere moeite om de bewoners (om zichzelfs wil) te leeren kennen deden ze niet. Dat is pas in de laatste 150 jaren anders geworden”.

Er kon geen handel gedreven worden in Suriname, dat geen bevolking had; besloten werd dus: den bodem te exploiteeren.

Na het met de Indianen beproefd te hebben moest men, omdat deze onwillig waren of ongeschikt voor landbouwarbeid, naar andere arbeiders omzien. Negers uit Afrika werden als slaven ingevoerd, weinig menschelijk behandeld en tot zwaren arbeid gedwongen.

Als een staaltje van de wijze, waarop het Hollandsch kapitaal in de kolonie vroeger werd belegd, vertelt men het volgende. Toen vele plantages door lage marktprijzen van hun produkt als anderszins waren achteruitgegaan, was er om aan dien kwaden tijd het hoofd te bieden geen geld. Dit werd hun geleend door zoogenaamde „fondshouders” in Holland, onder voorwaarde, dat het produkt beneden marktprijs aan hen zou worden verkocht, terwijl de plantages al het noodige van hen zouden betrekken. Hiervoor moest wel meer dan 2 maal de prijs betaald worden. Zodoende konden de plantages niet uit de schuld raken en het gevolg daarvan was, dat vele in handen van de Hollandsche geldschietters overgingen, die ze of weer verkochten, of ze in wief lieten opgaan. Dit was de oorzaak van het verval van vele plantages.

Nadat Engeland de slavernij in zijne koloniën had opgeheven, moest Nederland volgen, hoewel het eerst 30 jaren later geschiedde.

De begrijpelijke onwil der vroegere slaven om als vrije arbeiders de plantages te blijven dienen, had tot ge-

volg, dat er Britsch-Indiërs en later Javanen voor plantagearbeid werden ingevoerd, nadat de Chineesche immigratie niet langer kon worden voortgezet. De bevolking van Suriname bestaat dus hoofdzakelijk uit vreemdelingen, door Nederland in Suriname gebracht, om als arbeidskrachten op de plantages den landbouw in het leven te houden. Het gros hunner nakomelingen verkiest op zichzelf te staan, evenals nu de contractanten na ommekeer van hun contracttijd. Deze hebben, evenals de zwarte bevolking weleer, grondjes aangelegd, die zij met vlijt bearbeiten en zich niet laten ontmoedigen door de teleurstellingen. Dat het vooral Aziaten zijn geweest, die na de afschaffing der slavernij den landbouw in de kolonie voor geheel en ondergang hebben behoed, wordt algemeen erkend. Want de vrijgemaakte negers hadden de plantages, waar zij de diepste eillende ondergaan hadden, den rug toegekeerd en hunne afstammelingen volgden dit voorbeeld. Het eenige wat deze kinderen ontvingen, was goed onderwijs. Landbouw beschouwen zij te zijn slavenarbeid, daarom gaven zij er de voorkeur aan, een ambacht te leeren. Wanneer zij als arbeiders of klein-exploitant in het goud- en balatabedrijf hun brood zoeken, staat men verbaasd over hetgeen zij in de oerboschen kunnen praesteeën en over hun taaie volharding. De beschuldiging, hen vroeger vaak naar het hoofd geslingerd, van lui te zijn, wordt op afdoende wijze gelogenstraft. Zij wenschen hun arbeid beloond te zien. Dit is een billijke eisch.

Is Suriname de schuldenaar van Nederland?

Heeft Nederland, toen door zijne tekortkomingen deze kolonie hulpbehoevend werd, tijdig krachtige en doeltreffende middelen aangewend, om haar weer tot bloei te brengen? Jarenlang wordt er, om de uitgaven van Suriname te dekken, subsidie gegeven, waarmede niets wordt bereikt. Een deel daarvan vloeit naar Nederland terug als spaarpenningen van ambtenaren, die uitgezonden worden en bijzondere voorrechten boven de inheemschen genieten.

Nederland wordt door personen en toestanden aangespoord, ruimer aandacht te schenken aan zijn behoud als Europeesche mogendheid. Reeds lang is het gedwongen, de baten van zijne bezittingen in Azië, niet geheel tot zich te nemen, maar ten deele in het belang van de eigen bevolking te gebruiken.

Suriname met een bevolking, die nooit een andere regeering dan de Nederlandsche zal verlangen, is aan Oranje verknocht en biedt een schoone vergoeding als ooit Insulinde voor Nederland mocht verloren gaan. Aan Nederland ligt het, maatregelen te nemen, opdat dit verlies zoo weinig mogelijk zal schaden.

De kolonie is vruchtbaarder dan Oost-Indië. De landbouw, met verstand uitgeoefend, moet hier voordeeliger zijn dan ginds. Al mogen minerale rijkdommen geen blijvende welvaart verzekeren, deze kunnen toch den bloei van een land bevorderen. Zeer waarschijnlijk is Suriname rijk aan goud en misschien liggen er in den bodem nog andere kostbaarheden; het aluminumerts gaf met Amerikaansch kapitaal het aanzijn aan een dorp. De bosschen bevatten vele soorten waardevol hout en balata. Vreemd kapitaal geeft blijk, zich voor den rijkdom van Suriname te interesseeren. Het Nederlandsch kapitaal blijft weg of stelt onmogelijke eischen.

Onze Minister van Koloniën wil den grooten landbouw steunen door de plantages te ontlasten van een groot deel der belasting. Duidelijk hebben bevoegden erop gewezen, dat dit alleen onvoldoende is. Ik zal niet herhalen, hetgeen gezegd is, noch aangeven, wat nog noodig is, maar hoop slechts, dat Nederland in zijn eigen belang, vooral thans, naar goeden raad zal luisteren. De kleine landbouw, die op het oogenblik even belangrijk is als de groote, verdient minstens evenveel hulp als deze. Als men de verslagen nagaat, zal het blijken, dat gedurende de jaren 1893—1912 de kleine landbouw veel bijgedragen heeft in de cacaoproductie met een uitvoer van 48.691.600 K.G.; zijn aandeel bedroeg 13.966.300 K.G. tegenover den grooten landbouw met 34.725.300 K.G.

Maar die hulp zal niet alleen van stoffelijken aard moe-

ten wezen, ze zal ook moeten bestaan in wetenschappelijke voorlichting. Het Landbouwstation moet krachtiger kunnen werken. Er mag niet in den blinde landbouwer gespeeld worden zonder uitvoerprodukten en afzetgebied.

Suriname had oorspronkelijk geen grooten landbouw, te oordeelen naar de wijze, waarop gecultiveerd werd. De periode, waarin alleen de groote landbouw paste, is voorbij, maar laten wij leering putten uit hetgeen de tijd ons heeft geleerd, n.l. *dat zonder een welvarende eigenbevolking geen land tot bloei kan gebracht worden*. De heer van Reygersberg Versluys zeide niet lang geleden in het Indisch Genootschap, dat „als Suriname opgebouwd moet worden, het niet anders dan voor de bevolking moet zijn”.

De eerste Surinaamsche plantages waren feitelijk grondjes. Later kwam er dan middenstands-landbouw en omstreeks 50 jaren daarna groote landbouw. Eerst onder het bestuur van Gouverneur van Aerssen van Sommelsdijk ontstond de eerste behoorlijk aangelegde plantage, die ingepolderd was en van eene sluis voorzien. De plantage-aanleg vond plaats aan de oevers van den benedenloop der rivieren, dicht bij de kust. Vele der vroegere grondjes werden toen verlaten, uitgebreid of opnieuw aangelegd volgens het inpolderings-systeem.

Vroeger werden, zooals ik zeide, Indianen als arbeiders voor den landbouw gebruikt en als slaven beschouwd. Toen deze de mishandelingen en den zwaren arbeid, waaraan zij nimmer gewoon waren, niet langer wilden dulden, verplaatsten zij zich dieper het bosch in, zoodat er een tekort aan arbeidskrachten kwam te ontstaan. Naar andere bronnen moest men uitzien en Afrika kwam in 't zicht. Over den eersten tijd van de slavernij, ook over den lateren kan de lezer zich doen onderrichten door het artikel Slavernij in de W. I. Encyclopaedie.

De oudste plantages werden aan de Surinamerivier en de Commewijne aangelegd.

In het district Saramacca werden door Gouverneur de Frederici in 1790 de plantages Catharina Sophia en La Prévoyance aangelegd. In Nickerie werden in 1797 loten

uitgegeven en op 2 dezer loten (later Paradise en Plaisance) werd door Gouverneur de Federici katoen aan geplant. In 1800 kwam een Engelschman, John Stuart geheeten, met eenige slaven uit Grenada zich aan de monding van de rivier vestigen, die den naam van de Punt kreeg. Hij kocht de twee met katoen beplante loten en legde de plantage Diamond aan. Het volgend jaar volgden meerderen uit Grenada en Berbice, die katoenplantages aanlegden, welke later omgezet werden in rietvelden.

In 1804 werd Coronie in loten verdeeld en op één der loten (later plantage Burnside) werd in 1808 door A. Cameron katoen geplant.

Aan de Coppenerivier en de Marowijne werden geen plantages aangelegd.

Alzoo kan gezegd worden, dat de landbouw in de kolonie grootendeels door de Engelschen, Joden en Franschen is begonnen, met hulp der slaven, die door Nederland in Suriname werden aangevoerd, wier afstammelingen thans door Nederland vrijwel aan hun lot worden overgelaten.

Gedurende de 18e eeuw en voornamelijk tusschen de jaren 1750—1775 heeft Suriname ongeveer 265 miljoen guldens aan suiker, koffie, katoen, cacao, enz. uitgevoerd naar Nederland. De Geotroyeerde Sociëteit trok daarvan een profijt van 2 miljoen gulden 's jaars; aan vracht werd f 800.000.— per jaar betaald. Alleen in 1775 vertrokken 63 schepen naar het Moederland met:

16.204.000	ponden suiker,
13.300.000	„ koffie,
114.428	„ katoen,
733.338	„ cacao, en de betaalde

vracht werd geschat op f 1.416.000.—.

De uit Suriname uitgevoerde producten gaven I. I. Reesse aanleiding om in 1908 te schrijven „dat gedurende de 18de eeuw het Suriname was, dat het meest heeft bijgedragen tot het steunen van den suikerhandel van ons land, vooral van Amsterdam en rijkdom in het Vaderland vermeerderde”, en reeds in 1818 schreef graaf Van

den Bosch, dat de winsten uit de West-Indische koloniën, in vergelijking met het kapitaal, daartoe gebezigd, ver overtroffen die van eenigen anderen tak van onzen nationalen handel.

In 1923 werd uitgevoerd eene waarde van:

f 2.754.357.—	aan suiker,
1.556.555.—	„ koffie,
565.312.—	„ cacao,
6.090.—	„ katoen,
1.792.—	„ bacoven,
22.567.—	„ rijst,
6.081.—	„ maïs,
4.957.—	„ vruchten,
1.317.—	„ aardvruchten
148.174.—	„ hout,
23.564.—	„ rum,
15.919.—	„ huiden,
38.903.—	„ andere producten,
2.596.961.—	„ balata,
99.036.—	„ bauxite,
546.803.—	„ goud

f 8.388.388.—, waarvan naar:

Nederland	f 2.839.313.—
Amerika	1.982.044.—
Elders	3.567.031.—

Ingevoerd werd:

uit Nederland	f 3.331.989.—
„ Amerika	2.601.418.—
„ andere landen	1.951.754.—
	<hr/>
	f 7.885.161.—

Gedurende 3 voorgaande jaren werd gemiddeld per jaar 6 miljoen meer in- dan uitgevoerd. Deze cijfers toonen het groot verval van den grooten landbouw en nog meer, als men er rekening mede houdt dat onder de genoemde bedragen het product van den kleinen landbouw begrepen is.

Deze cijfers leeren, dat de tegenslagen niet ontmoedigd

hebben. Er is volhard geworden, doch aan kapitaal heeft het ontbroken, om de plantages uit te breiden. Suriname is blijven steken op het doode punt.

De winsten in de goud- en balata-bedrijven, die voor een groot deel naar het buitenland gingen, waren niet van veel beteekenis en zijn niet gebruikt, om den landbouw uit te breiden. Menige mislukking heeft ook het hare er toe bijgedragen, om het groot-kapitaal van den grooten landbouw verwijderd te houden.

Die mislukkingen waren, zooals men weet, aan de ondernemers zelven te wijten.

Aan administrateurs met groote salarissen, die niets van landbouw afwisten, werden de zaken toevertrouwd. De gezagvoerders en opzichters, die hun vak kenden, kregen een hongerloon voor hun arbeid. Hunne raadgevingen werden afgewezen en dan dikwijls moesten zij, als de zaken slecht gingen, tevergeefs wachten op hun te goed gemaakt loon. Kon het op deze wijze goed gaan?

Er zijn vele factoren, behalve gebrek aan kapitaal en bevolking, die de kolonie in haar bloei hebben tegengehouden. Kennis en verstand hebben ontbroken, willekeur en betweterij hebben ook remmend gewerkt.

Na de opheffing van het Staatstoezicht in 1873 werden de vrijgemaakten aan hun lot overgelaten, ofschoon verwacht mocht worden, dat hunne opvoeding tot nuttige burgers krachtig zou worden ter hand genomen. Geen wonder dan ook, dat zij het voorbeeld hunner vroegere meesters volgden, door in ledigheid hun tijd door te brengen, vooral daar zij, door hunne geringe beschaving geen eischen aan het leven stelden.

Ofschoon zij gedurende hun geheel leven landbouw-arbeid hadden verricht, waren zij niet voldoende onderlegd, om dat bedrijf in hun gewijzigden toestand behoorlijk te kunnen uitoefenen. Leiding moest er toen hebben bestaan, om van hen landbouwers te maken. Was dat het geval geweest dan zouden hunne nakomelingen, de resultaten ziende, den landbouw den rug niet hebben toegekeerd en er thans beter aan toe zijn.

Toen het Bestuur den toestand inzag, werden te elf-

der ure perceelen op het fort Amsterdam en Domburg in 1874 voor den kleinen landbouw uitgegeven, echter niet onder eenige leiding, maar alleen onder een soort toezicht, waaraan het begrip leiding geheel vreemd was.

De vroegere plantage-slaven, die eigendommen hadden gekocht, werden ook losgelaten. Alleen trachtte men de verschuldigde belasting van hen te innen.

De kleine landbouw werd na het staatstoezicht voor een deel door de vrijverklaarde slaven in het leven geroepen op de door hen gekochte plantages. Sommigen hunner konden door vlijt en spaarzaamheid tot eenige welvaart komen, voornamelijk in het Saramacca-gebied, alwaar de vruchtbaarheid van den bodem, evenals in Nickerie, die van het oostelijk deel der kolonie overtreft. Ofschoon deze lieden vroeger tot eenige welvaart konden geraken, gaan hunne nazaten thans gebukt onder de tegenslagen, die zij door de krullotenziekte hebben ondergaan. Al deze landbouwers hadden zich bezig gehouden met het verbouwen van cacao, bananen en aardvruchten; later hadden sommige op zeer bescheiden schaal koffie aangeplant.

Toen de daarna van hunne contracten ontslagen immigranten zich op den landbouw gingen toeleggen, hebben deze ook bijgedragen in den uitvoer van cacao. Door verkoop der andere producten voor binnenlandsch verbruik hebben de klein-landbouwers een zeker vertier onder de bevolking gebracht.

Indien zij nu steun zouden erlangen, zouden zij weder welvaart onder de bevolking brengen.

Niet alleen dat de kleine landbouw van het Bestuur der kolonie geen daadwerkelijke hulp verkrijgt, maar het stelt ook slechte gronden te zijner beschikking. Ofschoon tijdig er voor gewaarschuwd, werden de arme menschen, die geen kennis van landbouw hadden, er toe gebracht, zich op de gronden langs de spoorbaan te vestigen. Zij waren teleurgesteld en verloren hunne spaarpenningen, door daarmede het landbouwbedrijf uit te oefenen. Ook de arme immigranten, die zich daar vestigden, hebben het gelag moeten betalen.

Iedere werknemer beschouwt zijn belangen als tegenstrijdig met die van den werkgever. Door deze en andere omstandigheden is een eigenaardige toestand onder onze bevolking geschapen. Het jongere geslacht is niet geneigd, om evenals zijne voorouders achtergehouden te worden door op onzekere gronden het landbouwwak uit te oefenen. Aan wien de schuld?